

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 9 NOIEMBRIE 1983*

**NV Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin
împotriva Comisiei Comunităților Europene**

„Abuz de poziție dominantă — risturne la cumpărarea de pneuri”

Cauza 322/81

În cauza 322/81,

NV NEDERLANDSCHE BANDEN-INDUSTRIE-MICHELIN, cu sediul social în Bois-le-Duc, reprezentată de Ivo van Bael și Jean-François Bellis, avocați în Baroul Bruxelles, precum și de Siméon Moquet Borde și asociații, acționând prin intermediul domnului Dominique Borde, avocat în Baroul Paris, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul Elvinger și Hoss, 15, Côte d'Eich,

reclamantă,

și

REPUBLICA FRANCEZĂ, reprezentată de domnul Noël Museux, director adjunct pentru afaceri juridice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent și de domnul Alexandre Carnelutti, secretar pentru afaceri externe, în calitate de agent supleant, cu domiciliul ales la sediul ambasadei Franței, 2, rue Bertholet,

intervenientă,

împotriva

COMISIEI COMUNITĂȚILOR EUROPENE, reprezentată de domniile Giuliano Marengo și Pieter Jan Kuyper, membrii ai serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului Oreste Montalto, membru al serviciului juridic, clădirea Jean Monnet, Kirchberg,

pârâtă,

având ca obiect anularea Deciziei Comisiei Comunităților Europene din 7 octombrie 1981 privind o procedură în temeiul articolului 86 din Tratatul CEE (IV/29.491 — Bandengroothandel Frieschebrug BV/Nederlandsche Banden-Industrie Michelin — JO L 353, p. 33),

CURTEA,

compusă din domniile J. Mertens de Wilmars, președinte, T. Koopmans, K. Bahlmann și Y. Galmot, președinți de cameră, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, O. Due și U. Everling, judecători,

* Limba de procedură: franceza.

avocat general: domnul P. VerLoren van Themaat,
grefier: domnul P. Heim,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea depusă la grefa Curții la 28 decembrie 1981, societatea de naționalitate olandeză NV Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin (denumită în continuare „NBIM”), cu sediul social în Bois-le-Duc, a introdus în temeiul articolului 173 al doilea paragraf din Tratatul CEE o acțiune având ca obiect anularea Deciziei Comisiei din 7 octombrie 1981 privind o procedură în temeiul articolului 86 din Tratatul CEE (IV/29.491) — Bandengroothandel Frieschebrug BV/Nederlandsche Banden-Industrie Michelin — (JO L 353, p. 33) și, alternativ, fie anularea articolului 2 din această decizie care aplica societății NBIM o amendă, fie reducerea acesteia.
- 2 NBIM este filiala olandeză a grupului Michelin. Aceasta este responsabilă cu producția și comercializarea pneurilor Michelin în Țările de Jos, unde deține o fabrică de pneuri noi pentru camioane și camioane.
- 3 La articolul 1 din decizia contestată, Comisia a constatat că în perioada cuprinsă între 1975 și 1980 NBIM a încălcat dispozițiile articolului 86 din Tratatul CEE pe piața pneurilor noi de rezervă pentru camioane, autobuze etc., astfel:

a) făcându-i dependenți de ea pe distribuitorii de pneuri din Țările de Jos prin acordarea în mod individual a unor risturne selective în funcție de „obiectivele” de vânzări și a unor procente de risturne care nu au fost confirmate în mod clar în scris, precum și impunându-le niște condiții inegale la prestații echivalente,

și

b) acordând în 1977 o risturnă suplimentară la achizițiile de pneuri pentru camioane, autobuze etc., precum și de pneuri pentru autoturisme în funcție de realizarea unui „obiectiv” de vânzare de pneuri pentru autoturisme.

La articolul 2, Comisia a aplicat societății NBIM o amendă de 680 000 ECUS, respectiv 1 833 184,80 guldeni olandezi.

- 4 Principalele motive pe care reclamanta, susținută de Guvernul Republicii Franceze, le ridică împotriva acestei decizii pot fi grupate, pe fond, astfel:

I — Procedura administrativă a Comisiei a fost în neregulă întrucât

1) Comisia nu a prezentat societății NBIM actele aflate la dosar, în special rezultatele unei investigații efectuate în rândul beneficiarilor și concurenților societății NBIM;

2) Comisia nu a menționat, în decizia sa, rezultatele audierii și declarațiile martorilor și experților participanți la investigație; și

3) Comisia nu a prezentat, în cursul procedurii administrative, criteriile în funcție de care intenționa să stabilească amenda.

II — Comisia a considerat în mod eronat că NBIM deține o poziție dominantă, bazându-se

- 1) pe o delimitare eronată a părții semnificative relevante a pieței comune,
- 2) pe o apreciere eronată a poziției societății NBIM în raport cu concurența
 - a) în ceea ce privește, pe de o parte, cota de piață a societății NBIM pe piața relevantă a produsului, în special delimitarea acestei piețe;
 - b) în ceea ce privește, pe de altă parte, celelalte dovezi privind existența sau nu a unei poziții dominante.

III — Comisia a considerat în mod eronat că

- 1) sistemul risturnelor practicat de NBIM și
- 2) acordarea unei risturne suplimentare în 1977 constituiau un abuz în sensul articolului 86 din tratat.

IV — Comisia a considerat în mod eronat că societatea NBIM a avut un comportament capabil să aducă atingere comerțului dintre statele membre.

V — Comisia ar fi trebuit să nu aplice societății NBIM o amendă sau, măcar, să stabilească o valoare mai redusă a amenzii.

I — Cu privire la respectarea regulilor procedurii administrative

1. Cu privire la nedivulgarea actelor aflate la dosar

- 5 Conform reclamantei, Comisia a încălcat dreptul la apărare prin nedivulgarea, în cursul procedurii administrative, a actelor aflate la dosar. Cu toate acestea, reclamanta nu a formulat acest reproș decât pentru rezultatele unei investigații efectuate de Comisie în rândul anumitor distribuitori cu privire la practicile concurenților societății NBIM în materie de risturne.
- 6 La acest motiv, Comisia a răspuns că nu a folosit în decizia sa rezultatele investigației respective, care nu a făcut decât să confirme ceea ce știa deja din informațiile obținute de la Michelin. În temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962 (JO, p. 204), Comisia avea obligația de a nu divulga informațiile obținute în cadrul investigației respective deoarece informațiile priveau sistemele de risturne aplicate de concurenții societății NBIM.
- 7 În acest sens, trebuie reamintit că respectarea dreptului la apărare constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar care trebuie să fie respectat de către Comisie în cadrul procedurilor administrative care pot avea ca rezultat sancțiuni în conformitate cu regulile de concurență din tratat. Respectarea acestui drept necesită, *inter alia*, ca întreprinderea interesată să fi fost în măsură să-și prezinte în mod util punctul de vedere cu privire la documentele reținute de către Comisie în sprijinul afirmației privind existența unei încălcări.
- 8 Întrucât Comisia a considerat că informațiile pe care le-a obținut în cadrul investigației respective erau protejate de secret profesional, aceasta avea, în temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 17, obligația de a nu le divulga societății NBIM. În consecință, aceasta nu

putea să rețină informațiile respective în sprijinul deciziei sale în cazul respectiv dacă nedivulgarea acestora aducea atingere posibilității societății NBIM de a-și prezenta punctul de vedere cu privire la corectitudinea sau conținutul acestor informații ori cu privire la concluziile desprinse de Comisie din acestea.

- 9 Cu toate acestea, niciunul din motivele deciziei contestate nu face trimitere în mod expres la investigația respectivă. De asemenea, nu reiese nici că astfel Comisia s-a bazat implicit pe acest act din dosarul său. În măsura în care a Comisia a făcut trimitere în decizia sa la practicile concurenților societății NBIM în materie de risturne, este vorba despre constatări generale pe care NBIM nu le-a contestat deloc și care sunt lipsite de relevanță la aprecierea comportamentului societății NBIM. Investigația respectivă nu a fost luată în considerare nici în cursul procedurii în fața Curții.
- 10 Cu toate acestea, faptul că în motivarea deciziei contestate Comisia nu a făcut trimitere la investigația respectivă nu este suficient pentru a respinge acest motiv invocat de NBIM. Pentru a ajunge la acest rezultat, este necesar să se constate că decizia se bazează în realitate pe alte împrejurări care o justifică, ceea ce este relevant pentru fondul cauzei.

2. Cu privire la lipsa discutării rezultatelor audierii și a declarațiilor martorilor și experților

- 11 Pentru a stabili neregularitatea procedurii, reclamanta susține că, în decizia sa, Comisia nu a menționat rezultatele audierii din cursul procedurii administrative și declarațiile martorilor și experților participanți la investigație.
- 12 În răspunsul său la acest motiv, Comisia invocă numărul mare de paragrafe din decizia sa consacrate refutării argumentației societății NBIM și subliniază că a luat în considerare toate dovezile și toate mărturiile obținute în cursul procedurii.
- 13 Acest motiv reprezintă în fond o afirmație că decizia nu a fost motivată în mod corespunzător.
- 14 În această privință, trebuie amintit că deși, în temeiul articolului 190 din tratat, Comisia este obligată să menționeze faptele de care depinde justificarea deciziei și considerentele în baza cărora a adoptat decizia, această dispoziție nu obligă Comisia să discute toate elementele de fapt și de drept care au fost discutate în cursul procedurii administrative.
- 15 În motivarea deciziei contestate, Comisia a expus în mod suficient toate considerentele de fapt și de drept pe care s-a bazat. Pe de altă parte, la diverse puncte, Comisia a expus făcut în mod expres trimitere la declarațiile martorilor în cursul audierii și a răspuns la argumentele prezentate de NBIM în cursul procedurii.
- 16 În consecință, motivul referitor la insuficiența motivării nu poate fi reținut.

3. Cu privire la lipsa prezentării, în cursul procedurii administrative, a criteriilor în funcție de care Comisia intenționa să stabilească amenda

- 17 Conform reclamantei, Comisia a încălcat dreptul la apărare prin neprezentarea, în cursul procedurii administrative, a criteriilor în funcție de care intenționa să stabilească eventuala amendă.
- 18 La acest motiv, Comisia a răspuns că acele considerente care conduc la stabilirea valorii amenzi depind de desfășurarea procedurii administrative, prin urmare nu poate să se antepună în această privință înainte de a asculta argumentele întreprinderii.

- 19 În acest sens, trebuie reamintit, astfel cum s-a pronunțat Curtea în Hotărârea din 7 iunie 1983 („SA Musique Diffusion Française și alții/Comisia”, cauzele 100/80-103/80, *Recueil* 1983, p. 1825), că prezentarea unor informații referitoare la valoarea amenzilor avute în vedere, atâta timp cât întreprinderea nu a fost în măsură să își prezinte observațiile cu privire la obiecțiile reținute împotriva acesteia, ar duce la anticiparea în mod necorespunzător a deciziei Comisiei.
- 20 În comunicarea obiecțiilor din 5 martie 1980, Comisia a precizat în mod expres că intenționa să aplice societății NBIM o amendă a cărei valoare va fi stabilită luând în considerare durata și importanța încălcării pe care o considera gravă. Procedând astfel, Comisia a acordat societății NBIM posibilitatea de a se apăra nu numai împotriva constatării încălcării, ci și împotriva aplicării amenzii.
- 21 Prin urmare, acest motiv nu poate fi reținut, așa că se impune concluzia că nu s-a stabilit nicio neregularitate a procedurii administrative a Comisiei.

II — Cu privire la poziția dominantă a societății NBIM

- 22 Prin prima grupare de motive cu privire la conținutul deciziei contestate, reclamanta contestă faptul că deține o poziție dominantă pe piața pneurilor noi de rezervă pentru vehicule grele în Țările de Jos. Aceasta susține în fond că aprecierea, de către Comisie, a poziției sale pe piață este eronată deoarece, pe de o parte, Comisia și-a limitat analiza numai la piața olandeză și s-a bazat pe o delimitare eronată a pieței relevante a produselor și, pe de altă parte, a folosit informații fără relevanță pentru constatarea unei poziții dominante și ignoră criteriile care exclud existența unei astfel de poziții.

1. Cu privire la partea semnificativă relevantă a pieței comune

- 23 În acest context, reclamanta formulează primul motiv împotriva constatării Comisiei conform căreia partea semnificativă a pieței comune în care NBIM deține o poziție dominantă este teritoriul Țărilor de Jos. Conform societății NBIM, această delimitare geografică a pieței este prea strictă. Aceasta este contrazisă de faptul că, în realitate, Comisia se bazează pe factori legați de grupul Michelin în ansamblul său, ca de exemplu progresul tehnologic sau puterea financiară a acestuia, și care se referă, conform societății NBIM, la o piață mult mai largă, mondială chiar. De asemenea, concurenții principali ai societății NBIM își desfășoară activitățile pe plan mondial.
- 24 Comisia afirmă că aceasta critică vizează mai puțin definiția pieței și mai mult criteriile de stabilire a dominației. Întrucât producătorii de pneuri au ales în general să vândă pe diferitele piețe naționale prin intermediul filialelor naționale, concurența la care este expusă societatea NBIM se desfășoară la nivelul teritoriului Țărilor de Jos.
- 25 În acest sens, trebuie remarcat că decizia a fost adresată de Comisie nu grupului Michelin în ansamblul său, ci numai filialei olandeze a acestuia, filială care își concentrează activitățile pe piața olandeză. Nu s-a contestat faptul că principalii concurenți ai societății NBIM își desfășoară activitățile de asemenea în Țările de Jos prin intermediul filialelor olandeze ale grupurilor respective.
- 26 Obiecția Comisiei se referă la comportamentul societății NBIM în raport cu distribuitorii de pneuri și mai ales la politica acesteia privind risturnele. În această privință, politica comercială a diferitelor filiale ale grupurilor care își fac concurență la nivel european sau chiar mondial este în general adaptată la condițiile specifice fiecărei piețe. În practică, distribuitorii stabiliți

în Țările de Jos nu se aprovizionează decât de la furnizorii care își desfășoară activitățile în Țările de Jos. Prin urmare, Comisia a considerat în mod întemeiat că NBIM este expusă la o concurență care se desfășoară în mare parte la nivelul pieței olandeze și că tocmai la acest nivel condițiile obiective ale concurenței sunt asemănătoare pentru operatorii economici.

- 27 Această constatare este independentă de întrebarea dacă, în aceste împrejurări, factorii care prezintă asemănări cu situația grupului Michelin și cu cea a concurenților acesteia în ansamblu și care se referă la o piață mult mai largă pot să fie luați în considerare la aprecierea existenței unei poziții dominante pe piața relevantă a produselor.
- 28 Rezultă că o parte semnificativă relevantă a pieței comune este constituită în această situație de teritoriul Țărilor de Jos și că poziția societății NBIM trebuie să fie apreciată.

2. Cu privire la aprecierea poziției societății NBIM în raport cu concurența

- 29 Înainte de a examina mai detaliat motivele și argumentele care au legătură cu aprecierea poziției societății NBIM față de concurență, trebuie reamintit, astfel cum s-a pronunțat Curtea în repetate rânduri, ultima dată în Hotărârea din 13 februarie 1979 („Hoffmann-La Roche”, cauza 85/76, *Recueil* p. 461), că articolul 86 din tratat constituie o expresie a obiectivului general atribuit Comunității prin articolul 3 litera (f) din tratat, și anume instituirea unui regim care să împiedice denaturarea concurenței pe piața comună.
- 30 În consecință, articolul 86 interzice, în măsura în care prin aceasta se poate aduce atingere comerțului dintre statele membre, exploatarea în mod abuziv de către o întreprindere a unei poziții dominante pe piața comună sau pe o parte semnificativă a acesteia, mai precis o situație de putere economică deținută de o întreprindere care îi dă puterea de a împiedica menținerea unei concurențe efective pe piața relevantă oferindu-i posibilitatea unor comportamente independente într-o măsură considerabilă față de concurenții săi, clienții săi și, în cele din urmă, cu consumatorii.
- 31 Aceasta este perspectiva în care trebuie să fie examinate diferitele criterii și dovezi invocate de părți cu privire la existența unei poziții dominante. Aceste criterii și dovezi privesc, pe de o parte, cota de piață deținută de NBIM pe piața relevantă a produselor și, pe de altă parte, ceilalți factori care trebuie luați în considerare la aprecierea situației în care NBIM se află în raport cu concurenții, clienții și consumatorii săi.

a) Cu privire la cota de piață deținută de NBIM pe piața relevantă a produselor

- 32 În primul rând, reclamanta prezintă un motiv prin care contestă cota de piață din care Comisia a dedus existența unei poziții dominante și afirmă că astfel Comisia s-a bazat pe o delimitare eronată și arbitrară a pieței relevante a produselor.
- 33 Comisia a invocat în decizia contestată faptul că NBIM deținea în Țările de Jos, în perioada cuprinsă între 1975 și 1980, 57–65 % din piața pneurilor noi de rezervă pentru camioane, autobuze și vehicule asemănătoare, în timp ce cotele de piață ale principalilor săi concurenți nu erau decât de 4–8 %.
- 34 NBIM nu contestă aceste cifre, dar afirmă că totuși Comisia a ignorat raporturile concurențiale excluzând în special pneurile pentru camionete și autoturisme, precum și pneurile reșapate. Astfel, în cazul în care s-ar lua în considerare pneurile reșapate pentru vehiculele grele, cota de piață a societății NBIM nu s-ar situa decât la aproximativ 37 %, ceea ce nu poate dovedi existența unei poziții dominante.

aa) Cu privire la piața pneurilor de rezervă pentru vehicule grele

- 35 Conform reclamantei, delimitarea pieței relevante a produselor pe care s-a bazat Comisia este totodată prea mare, în sensul că pneurile pentru vehicule grele de tipuri diferite și dimensiuni diferite nu sunt deloc interschimbabile din punct de vedere al consumatorului, și prea mică în sensul că pneurile pentru camionete și autoturisme sunt excluse din aceasta, în pofida situațiilor lor asemănătoare pe piață. De asemenea, argumentația Comisiei în decizie este contradictorie în sensul că se situează totodată la nivelul utilizatorului final și la nivelul distribuitorului. Însă la nivelul cifrei globale de afaceri a distribuitorilor, cota medie a vânzărilor de pneuri Michelin pentru vehicule grele nu reprezenta decât 12–18 %, ceea ce exclude existența unei poziții dominante.
- 36 Comisia apără delimitarea pieței relevante a produselor folosită în decizie susținând că nu se pot distinge, în cadrul unui produs omogen din punct de vedere tehnic, piețe diferite în funcție de dimensiunile, mărimile sau tipurile specifice de produse. În acest sens, ar trebui să se ia în considerare elasticitatea ofertei între diferitele tipuri și dimensiuni de pneuri. Pe de altă parte, criteriile de interschimbabilitate a produselor și de elasticitate a cererii ar face posibilă deosebirea între piața pneurilor pentru vehicule grele și piața pneurilor pentru autoturisme în virtutea structurii speciale a cererii, caracterizată în ceea ce privește pneurile pentru vehicule grele prin prezența, în special, a cumpărătorilor profesioniști avizați.
- 37 Astfel cum a subliniat în mod repetat Curtea, ultima dată în Hotărârea din 11 decembrie 1980 („L’Oréal”, cauza 31/80, *Recueil*, p. 3775), în scopul examinării poziției, prezumtiv dominantă, a unei întreprinderi pe o piață determinată, condițiile concurenței trebuie să fie apreciate în cadrul pieței care reunește totalul produselor care, în funcție de caracteristicile lor sunt în mod deosebit capabile să îndeplinească cerințele constante și sunt puțin interschimbabile cu alte produse. Cu toate acestea, trebuie remarcat că determinarea pieței relevante permite să se evalueze dacă întreprinderea în cauză are posibilitatea de a împiedica menținerea unei concurențe efective și de a se comporta, într-o măsură considerabilă, în mod independent față de concurenții, clienții și consumatorii săi. În consecință, nu se poate, în acest scop, să se limiteze numai la examinarea caracteristicilor obiective ale produselor relevante, ci trebuie de asemenea să se ia în considerare posibilitățile concurenței și structura cererii și ofertei de pe piață.
- 38 În acest mod, Comisia și NBIM au fost de acord să nu ia în considerare, la aprecierea cotelor de piață, pneurile noi originale. Ca urmare a structurii speciale a cererii caracterizate prin comenzi directe de la producătorii de automobile, concurența se desfășoară, în acest domeniu, în funcție de reguli și factori complet diferiți.
- 39 În ceea ce privește pneurile de rezervă, este necesar să se constate în primul rând că nu există interschimbabilitate, la nivelul utilizatorilor, între pneurile pentru autoturisme și pentru camionete, pe de o parte, și pneurile pentru vehicule grele, pe de altă parte. Prin urmare, concurența pe piața pneurilor pentru vehicule grele nu este deloc influențată de pneurile pentru autoturisme și pentru camionete.
- 40 De asemenea, structura cererii, pentru fiecare dintre aceste grupe de produse, este diferită. Majoritatea cumpărătorilor de pneuri pentru vehicule grele sunt profesioniști, în special întreprinderi de transport, pentru care, astfel cum a indicat Comisia, cumpărarea de pneuri de rezervă constituie un articol de cheltuieli considerabil și care solicită distribuitorului de pneuri căruia i se adresează sfaturi și servicii permanente și specializate adaptate la nevoile lor specifice. Pe de altă parte, pentru cumpărătorul mediu de pneuri pentru autoturisme sau pentru

camionete, cumpărarea de pneuri este un act ocazional, iar cumpărătorul nu pretinde în general, chiar dacă este vorba despre un profesionist, sfaturi și servicii specializate și adaptate la nevoile specifice. Astfel, rezultă că vânzarea de pneuri pentru vehicule grele necesită o rețea de distribuție deosebit de specializată care diferă de condițiile de distribuție a pneurilor pentru autoturisme și pentru camionete.

- 41 În ultimul rând, trebuie subliniată absența elasticității ofertei între pneurile pentru vehicule grele și pneurile pentru autoturisme din cauza diferențelor semnificative în tehnicile de producție și în instalațiile și utilajele necesare în acest scop. Faptul că modificarea instalațiilor de producție necesară pentru producția de pneuri pentru vehicule ușoare în locul pneurilor pentru vehicule grele și invers implică timp și investiții considerabile are drept consecință faptul că nu există raporturi vizibile între cele două grupe care să permită adaptarea la situația cererii pe piață. Tocmai acest fapt a determinat societatea NBIM, în 1997, să acorde o risturnă suplimentară în caz de insuficiență a ofertei de pneuri pentru vehicule grele în loc de a recurge la capacitățile de producție excedentare în domeniul pneurilor pentru autoturisme în scopul de a satisface cererea.
- 42 Astfel, Comisia a examinat în mod întemeiat structura pieței și a cererii în primul rând la nivelul distribuitorilor cărora NBIM le-a aplicat practica contestată. Chiar NBIM a declarat, însă în alt context, că a fost determinată să modifice sistemul său de risturne în scopul de a ține cont de tendința către specializare a distribuitorilor săi, unii dintre aceștia, de exemplu proprietarii de garaje, încetând să mai vândă pneuri pentru vehicule grele și pentru camionete. Acest fapt confirmă diferențele existente, în structura cererii, între diferitele grupe de distribuitori. De asemenea, NBIM nu a contestat faptul că deosebirea între pneurile pentru vehicule grele, pentru camionete și pentru autoturisme este aplicată în mod similar de către toți concurenții societății NBIM, în ceea ce privește condițiile de acordare a risturnelor, chiar dacă în cazul anumitor tipuri de pneuri deosebirile făcute de către diverși producători pot să difere din punct de vedere al detaliilor.
- 43 Din faptul că, totuși, comportamentul incriminat în această speță îi privește pe distribuitori nu se poate deduce că poziția societății NBIM trebuie să fie stabilită în baza cotei de pneuri Michelin pentru vehicule grele din cifra totală de afaceri a distribuitorilor. Fiind necesar să se examineze dacă NBIM deține o poziție dominantă pentru anumite produse, este de mică importanță dacă activitatea distribuitorilor include de asemenea alte produse, din moment ce nu există un raport de concurență între produsele relevante și aceste alte produse.
- 44 Pe de altă parte, nici absența elasticității ofertei, între diferitele tipuri și dimensiuni de pneuri pentru vehicule grele, determinată de diferențele între condițiile de producție, nici absența interschimbabilității și a elasticității cererii între aceste tipuri și dimensiuni de pneuri din punct de vedere al nevoilor specifice ale utilizatorului nu permit, pentru aprecierea existenței unei poziții dominante, să se distingă, în funcție de aceste tipuri și dimensiuni, un număr de piețe mai restrâns, astfel cum a sugerat NBIM. Aceste diferențe între tipurile și dimensiunile de pneuri nu sunt esențiale la nivelul distribuitorilor care trebuie să răspundă la cererea clienților lor pentru toată gama de pneuri pentru vehicule grele. De asemenea, aceste diferențe între tipurile și dimensiunile unui produs nu sunt, în absența unei specializări a întreprinderilor în cauză, determinante pentru aprecierea poziției unei întreprinderi pe piață întrucât, ținând cont de asemănarea și complementaritatea acestora la nivel tehnic, condițiile concurenței pe piață sunt aceleași pentru toate tipurile și dimensiunile produsului.
- 45 Prin urmare, Comisia a apreciat în mod întemeiat, pentru a stabili existența unei poziții dominante a societății NBIM, cota de piață a acesteia la nivelul pneurilor de rezervă pentru

camioane, autobuze și vehicule asemănătoare și nu a luat în considerare pneurile pentru autoturisme și camionete.

bb) Cu privire la luarea în considerare a concurenței privind pneurile reșapate

- 46 Pentru a dovedi că are o cotă de piață mai mică decât pretinde Comisia, reclamanta susține că această instituție a exclus în mod arbitrar din piața relevantă pneurile reșapate care constituie, în opinia societății NBIM, o veritabilă alternativă pentru consumatori, atât la nivelul calității, cât și la nivelul prețurilor. În sprijinul acestui argument, NBIM prezintă câteva calcule menite să demonstreze competitivitatea pneurilor reșapate în raport cu pneurile noi.
- 47 Comisia consideră că pneurile reșapate trebuie să fie excluse din piața relevantă întrucât acestea nu sunt interschimbabile cu pneurile noi. Acest lucru rezultă, în primul rând, din inferioritatea acestora, în opinia consumatorilor, în ceea ce privește siguranța. De asemenea, reșaparea este efectuată în mare parte la cererea întreprinderilor de transport, astfel încât este vorba despre o piață a prestărilor de servicii. Dat fiind că pneurile reșapate sunt un produs secundar în raport cu pneurile noi, acestea ar constitui un fel de materie primă pentru reșapare, ceea ce exclude în mare parte înlocuirea acestora cu pneuri reșapate, este necesar să se aprecieze concurența pe piața primară - ceea ce reprezintă cheia ansamblului pieței.
- 48 În acest sens, trebuie reamintit în primul rând că existența unui raport de concurență între două produse nu presupune decât o interschimbabilitate perfectă pentru o utilizare anumită, constatarea unei poziții dominante pentru un produs nu necesită o absență totală a concurenței cu alte produse parțial interschimbabile din moment ce această concurență nu afectează puterea întreprinderii de a influența în special condițiile în care această concurență se va dezvolta și, în orice caz, să se comporte într-o mare măsură fără să trebuiască să țină cont de aceasta și fără ca această atitudine să îi aducă atingere.
- 49 Rezultă din aceste fapte, astfel cum au fost stabilite în baza declarațiilor părților și a declarațiilor martorilor ascultați în cadrul audierii în cursul procedurii administrative, că o anumită interschimbabilitate între pneurile noi și pneurile reșapate nu poate fi contestată, dar că această interschimbabilitate este limitată și nu există pentru toate utilizările. Deși NBIM a prezentat calcule pentru a dovedi că prețul și calitatea pneurilor reșapate sunt comparabile cu cele ale pneurilor noi, și că un număr de utilizatori consideră de fapt cele două grupe de produse ca fiind interschimbabile pentru utilizare, aceasta a recunoscut că valoarea unui pneu reșapat, la nivelul siguranței și al fiabilității, poate fi mai mică decât cea a unui pneu nou, iar Comisia a stabilit de asemenea că un anumit număr de utilizatori au rețineri, justificate sau nu, în ceea ce privește utilizarea unui pneu reșapat mai ales la axa frontală a vehiculului.
- 50 Pentru a aprecia influența acestei concurențe limitate a pneurilor reșapate asupra poziției societății NBIM pe piață, este necesar să se ia în considerare faptul că cel puțin o parte din pneurile reșapate nu sunt comercializate, dar că reșaparea se face la cererea utilizatorului, dat fiind că anumite întreprinderi de transport acordă importanță reșapării carcaselor de pneuri pentru a fi siguri că nu primesc carcase deteriorate. Este adevărat că procentul reșapărilor efectuate astfel sub forma unei prestări de servicii a fost contestată în continuare de către părți, Comisia estimând-o la 80–95 % din pneurile reșapate, în timp ce NBIM a precizat un procent de numai 15–20 %, susținând că cererea este făcută, în majoritatea cazurilor, în numele distribuitorului, deci nu în numele utilizatorului. În pofida acestei divergențe între părți, se poate constata totuși că o parte din pneurile reșapate care ajung la nivelul utilizatorului nu se află în concurență cu pneurile noi comercializate deoarece este vorba despre de o prestare de servicii directă din partea întreprinderilor de reșapare față de utilizatori.

- 51 De asemenea, nu se poate neglija, la aprecierea dimensiunii cotei de piață a societății NBIM față de dimensiunea cotelor concurenților acesteia, faptul că piața pneurilor reșapate este o piață secundară care depinde de situația ofertei și a prețurilor pe piața pneurilor noi din moment ce orice pneu reșapat este fabricat pe baza unui pneu care a fost nou la origine și că numărul de reșapări posibile ale unui pneu este limitat. Prin urmare, o parte semnificativă a cererii trebuie să fie inevitabil și constant satisfăcută de pneuri noi. În aceste împrejurări, faptul că o întreprindere deține o poziție dominantă în domeniul pneurilor noi îi asigură, în raport cu concurența din partea întreprinderilor de reșapare, o poziție privilegiată care îi permite să se comporte pe piață mai liber decât o întreprindere de reșapare.
- 52 Din considerentele precedente rezultă că acea concurență parțială la care sunt expuși producătorii de pneuri noi din partea întreprinderilor de reșapare nu este suficientă pentru a priva un producător de pneuri noi de puterea economică de care dispune grație poziției sale dominante pe piața pneurilor noi. Prin urmare, la aprecierea poziției societății NBIM în raport cu puterea și numărul concurenților, Comisia a luat în considerare în mod întemeiat cota de piață de 57–65 % pe piața pneurilor noi de rezervă pentru vehicule grele. În comparație cu cotele de piață cuprinse între 4–8 % ale principalilor concurenți ai societății NBIM, această cotă de piață constituie, chiar și ținând cont de o anumită concurență din partea pneurilor reșapate, un indice valabil privind existența unei puteri preponderente a societății NBIM în raport cu concurenții.

b) Cu privire la celelalte criterii și dovezi privind existența sau nu a unei poziții dominante

- 53 Reclamanta contestă pertinenta celorlalte criterii și dovezi pe care s-a bazat Comisia pentru a stabili existența unei poziții dominante. Astfel, aceasta nu este singura întreprindere care dispune de reprezentanți comerciali, reprezentanții principalilor săi concurenți fiind, în termeni relativi, mai numeroși decât reprezentanții săi. Gama extinsă de produse nu poate constitui un avantaj concurențial dat fiind că diferitele tipuri de pneuri nu sunt interschimbabile și că NBIM nu impune distribuitorilor săi să cumpere gama completă.
- 54 Reclamanta reproșează Comisiei că nu a luat în considerare unele dovezi incompatibile cu o poziție dominantă. Astfel, marginea de profit netă a distribuitorilor este asemănătoare pentru pneurile Michelin și pentru pneurile concurenților, iar prețul de cost pe kilometru al pneurilor Michelin este cel mai favorabil utilizatorilor. Începând din 1979, NBIM a înregistrat pierderi. Întrucât capacitatea de producție a societății NBIM nu este suficientă, concurenții acesteia, care au în plus o putere financiară și o diversificare mai mari decât are grupul Michelin, pot înlocui în orice moment cantitățile furnizate de aceasta. Faptul că utilizatorii de pneuri pentru vehicule grele sunt cumpărători profesioniști avizați le permite să reprezinte o contragreutate pentru producătorii de pneuri.
- 55 În acest sens, trebuie remarcat în primul rând că pentru a aprecia puterea economică respectivă a societății NBIM și a concurenților pe piața Țărilor de Jos, avantajele pe care întreprinderile le pot desprinde din apartenența la grupele de întreprinderi a căror activitate se extinde la nivel european sau chiar mondial trebuie să fie luate în considerare. Printre aceste avantaje, avansul grupului Michelin în raport cu concurenții acestuia în materie de investiții și de cercetare și dimensiunea specială a gamei de produse pe care Comisia le-a invocat în decizia sa nu au fost contestate în această speță. Grupul Michelin este, în cazul anumitor tipuri de pneuri, singurul furnizor de pe piață care le oferă în gama sa.
- 56 Această situație asigură societății NBIM pe piața Țărilor de Jos o preferință preponderentă a unui mare număr de utilizatori de pneuri pentru vehicule grele. Dat fiind că pentru o

întreprindere de transport cumpărarea de pneuri constituie o investiție semnificativă și necesită mult timp pentru a se asigura, în practică, de rentabilitatea unui tip sau a unei mărci de pneuri, NBIM beneficiază prin urmare de o poziție care o face puțin vulnerabilă în fața concurenței. Din această situație rezultă că un distribuitor, stabilit în Țările de Jos, nu își permite în mod normal să nu vândă pneuri Michelin.

- 57 Aceste argumente nu pot fi combătute, cum procedează NBIM, susținută în această privință de guvernul francez, afirmând că NBIM ar fi astfel penalizată pentru calitatea produselor și a prestațiilor sale de servicii. Constatarea existenței unei poziții dominante nu implică în sine niciun reproș împotriva întreprinderii în cauză, ci înseamnă exclusiv că acesteia îi revine, independent de cauzele unei asemenea poziții, o responsabilitate specială ca prin comportamentul său să nu afecteze și să nu denatureze concurența efectivă pe piața comună.
- 58 De asemenea, este necesar să se sublinieze importanța rețelei de reprezentanți comerciali ai societății NBIM, care îi asigură în orice moment un acces direct la utilizatorii de pneuri. NBIM nu a contestat nici faptul că această rețea este, în termeni absoluți, considerabil mai importantă decât rețelele concurenților săi, nici descrierea, făcută în decizia contestată, a serviciilor prestate de această rețea, eficacitatea și calitatea prestațiilor nefiind contestate. Accesul direct la utilizatori și nivelul serviciilor pe care această rețea le poate oferi acestora îi permit societății NBIM să confirme și să consolideze poziția sa pe piață și să se apere împotriva concurenței.
- 59 În ceea ce privește criteriile și dovezile suplimentare la care se referă NBIM pentru a contesta existența unei poziții dominante, trebuie remarcat că o rentabilitate temporară zero sau chiar pierderile nu sunt incompatibile cu o poziție dominantă. De asemenea, faptul că prețurile practicate de NBIM nu sunt nici abuzive, nici deosebit de mari, nu face posibilă concluzia că nu există o poziție dominantă. Nici mărimea, puterea financiară și gradul de diversificare a concurenților societății NBIM pe plan mondial, nici contragreutatea care rezultă din faptul că cumpărătorii de pneuri pentru vehicule grele sunt profesioniști avizați, nu sunt de natură să elimine poziția privilegiată de care dispune NBIM pe piața olandeză.
- 60 Prin urmare, este necesar să se constate că celelalte criterii și dovezi luate în considerare în această speță pentru constatarea unei poziții dominante confirmă faptul că NBIM deține o astfel de poziție.
- 61 Prin urmare, motivele prin care NBIM contestă faptul că deține o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune nu sunt întemeiate.

III — Cu privire la folosirea în mod abuziv a poziției dominante

- 62 Prin a doua grupare de motive, reclamanta contestă decizia în litigiu afirmând că în decizie i se impută că s-a folosit în mod abuziv, în sensul articolului 86 din tratat, de poziția dominantă pe piața olandeză a pneurilor noi de rezervă pentru vehicule grele. Aceasta contestă faptul că ar fi restrâns, astfel cum a constatat Comisia în decizia în litigiu, libertatea de alegere a distribuitorilor, cauzând astfel un tratament inegal între aceștia și limitând accesul celorlalți producători la piață, în două moduri diferite, respectiv prin sistemul său de risturne în general și prin acordarea unei risturne suplimentare în 1977 în funcție de realizarea unui „obiectiv” de vânzare de pneuri pentru autoturisme.

1. Cu privire la sistemul de risturne în general

- 63 NBIM afirmă că, în decizia sa, Comisia a ignorat caracteristicile sistemului de risturne în cauză. Este vorba despre o simplă risturnă cantitativă, fără alte funcții decât obiectivele legitime de a-i încuraja pe distribuitori să cumpere mai mult și să remunereze prestația constând în realizarea unei cifre de vânzări, stabilită în comun, de pneuri Michelin. Interzicerea unui astfel de sistem ar însemna condamnarea întreprinderii dominante la un regres și la sancționarea existenței poziției dominante.
- 64 Comisia consideră că sistemul de risturne practicat de NBIM constituie un abuz din cauza faptului că se bazează pe stabilirea unor obiective de vânzare individuale și selective, care nu au fost clar definite în scris, făcându-i pe distribuitorii de pneuri dependenți de NBIM, și că implică niște condiții inegale la prestații echivalente. Este vorba despre un fel de risturne de fidelitate, astfel cum au făcut obiectul Hotărârii Curții din 13 februarie 1979, citată anterior, cu condiția ca clientul să se aprovizioneze cel puțin pentru o parte semnificativă din nevoile sale de la întreprinderea în poziție dominantă și pentru a-l lipsi pe client de posibilitatea alegerii în ceea ce privește sursele de aprovizionare ale acesteia.
- 65 Guvernul francez a susținut poziția societății NBIM afirmând că un sistem de risturne bazat pe obiectivele de vânzare nu poate fi considerat, în sine, abuziv. Numai existența altor împrejurări, care totuși lipsesc în această speță, le-ar putea face incompatibile cu articolul 86.

a) Cu privire la funcționarea sistemului de risturne

- 66 Din dezbaterile în fața Curții a reieșit că sistemul de risturne contestat implică, pe lângă risturna fixă la factură și reducerea la plata anticipată în numerar, care sunt identice pentru toți distribuitorii și care nu sunt puse în discuție în această speță, o risturnă anuală variabilă din care o parte era plătită inițial în fiecare lună, iar apoi la fiecare patru luni sub forma unui avans la risturna anuală. Procentul din această risturnă anuală variabilă era stabilit, în funcție de cifra de afaceri realizată în cursul anului precedent de distribuitorul de pneuri Michelin pentru vehicule grele, pentru camionete și pentru autoturisme, indiferent de categorie, în funcție de o scară progresivă a risturnelor, la care s-a renunțat însă în 1978. Avansul la risturna anuală era mai mic, în general de 4 % dar uneori mai mare de atât, decât procentul care rezulta din această scară.
- 67 Risturna anuală variabilă, sau cel puțin valoarea sa totală, nu era obținută decât atunci când distribuitorul realiza, în cursul anului respectiv, un obiectiv de vânzare, exprimat în numărul de pneuri pentru vehicule grele vândute și era stabilit sau convenit la începutul anului. Până în 1978, existau trei obiective, maxim, mediu și minim, de care depindea risturna finală. Începând din 1979, un singur obiectiv era stabilit în scopul acordării risturnei anuale variabile.
- 68 Comisia nu a contestat explicațiile oferite de NBIM în cursul procedurii în fața Curții, conform cărora diferențele între valoarea risturnei acordate în caz de realizare a obiectivului maxim și valoarea risturnei acordate în caz de nerealizare a obiectivului minim erau mici, de 0,2 la 0,4 %. Prin urmare, este necesar să se considere că s-a dovedit această amplitudine a variațiilor care în decizia contestată părea mult mai semnificativă.
- 69 Sistemul de risturne în ansamblu și scara risturnelor nu au fost făcute publice de NBIM. Nu se contestă faptul că criteriile în funcție de care erau stabilite sau convenite obiectivele de vânzare nu erau cunoscute dinainte. Aceste obiective erau discutate la începutul fiecărui an de către distribuitor și reprezentantul comercial al societății NBIM. În practică, în urma acestor discuții, NBIM nu acorda nicio confirmare în scris, dar se făceau și se schimbau, după caz, note scrise cu ocazia acestor discuții. Pe de altă parte, nu s-a dovedit, contrar afirmației de la

punctul 28 al patrulea paragraf din decizia Comisiei, că distribuitorii au ezitat să se plângă de absența confirmării scrise. Prin urmare, acest argument trebuie respins din dezbateri.

b) Cu privire la aplicarea articolului 86 alineatul (1) la sistemul de risturne pentru obiective

- 70 În ceea ce privește aplicarea articolului 86 la sistemul de risturne în funcție de obiectivele de vânzare, astfel cum au fost descrise anterior, trebuie reamintit în primul rând că prin interzicerea folosirii abuzive a unei poziții dominante pe piață, în măsura în care prin aceasta se poate aduce atingere comerțului dintre statele membre, articolul 86 vizează comportamentele care pot să influențeze structura unei piețe în care, tocmai din cauza prezenței întreprinderii în cauză, nivelul concurenței este deja redus și care au ca efect împiedicarea, prin utilizarea unor mijloace diferite decât cele care guvernează o concurență normală între produse sau servicii în baza prestațiilor operatorilor economici, menținerea nivelului concurenței existent încă pe piață sau dezvoltarea acestei concurențe.
- 71 Fiind vorba în special de o întreprindere în poziție dominantă care acordă risturne clienților săi, Curtea a stabilit în Hotărârile din 16 decembrie 1975 („Suiker Unie și alții”, cauzele 40-48, 50, 54-56, 111, 113 și 114/73, *Recueil*, p. 1663) și din 13 februarie 1979 („Hoffmann-La Roche”, cauza 85/76, *Recueil*, p. 461), că spre deosebire de o risturnă de cantitate, legată exclusiv de volumul cumpărăturilor efectuate de la producătorul în cauză, o risturnă de fidelitate care urmărește, prin acordarea unor avantaje financiare, să împiedice aprovizionarea clienților de la producătorii concurenți, constituie un abuz în sensul articolului 86 din tratat.
- 72 În ceea ce privește sistemul contestat în această speță, caracterizat prin utilizarea obiectivelor de vânzări, trebuie remarcat că acest sistem nu constituie o simplă risturnă de cantitate legată exclusiv de volumul cumpărăturilor, din moment ce scara progresivă a cifrelor de afaceri din anul precedent nu face decât să indice cadrul în care se aplică sistemul. Pe de altă parte, NBIM a remarcat că majoritatea distribuitorilor care cumpără mai mult de 3 000 pneuri pe an se încadrează oricum în grupa risturnelor celor mai mari. Pe de altă parte, sistemul contestat nu implică, pentru distribuitori, niciun angajament de exclusivitate sau de asigurare a unei anumite cote din necesarul distribuitorului de la NBIM, ceea ce îl deosebește de risturnele de fidelitate de tipul celor pe care le-a analizat Curtea în Hotărârea din 13 februarie 1979, citată anterior.
- 73 Pentru a aprecia dacă NBIM a folosit în mod abuziv poziția sa dominantă prin acest sistem de risturne, este necesar să se aprecieze toate împrejurările, mai ales criteriile și regulile de acordare a risturnelor, și să se examineze dacă risturnele tind, printr-un avantaj care nu se bazează pe nicio prestație economică justificativă, să îi ia sau să îi restrângă cumpărătorului, în general, posibilitatea de a alege în ceea ce privește sursele de aprovizionare, să împiedice accesul concurenților la piață, să impună partenerilor comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să consolideze poziția dominantă printr-o concurență denaturată.
- 74 Este necesară examinarea, în lumina acestor considerente, motivele formulate de reclamantă împotriva celor două reproșuri din decizia contestată cu privire la sistemul de risturne în general, și anume reproșul că NBIM i-a făcut dependenți de ea pe distribuitorii de pneuri din Țările de Jos și că le-a impus niște condiții inegale la prestații echivalente.

c) Cu privire la crearea unui raport de dependență pentru distribuitori față de NBIM

- 75 În acest context, primul motiv este formulat de reclamantă împotriva constatării Comisiei, în decizia contestată, că toate aceste împrejurări dau impresia că NBIM i-a făcut dependenți de ea pe distribuitorii de pneuri prin sistemul de risturne al acesteia.

- 76 În sprijinul acestui reproș, Comisia a precizat, în motivarea deciziei, că sistemul de risturne avea ca obiectiv să exercite o presiune mare asupra distribuitorilor pentru a depăși în fiecare an cifra de vânzare de pneuri Michelin din anul precedent și pentru a mări cota de pneuri Michelin din vânzarea totală de pneuri, după cum o dovedește calculul sistematic efectuat de reprezentanții comerciali ai poziției societății NBIM în raport cu concurenții acesteia de la fiecare distribuitor („temperatura Michelin”). Aceasta constituie, în mod clar, o folosire în mod abuziv a poziției dominante.
- 77 Cu toate acestea, este necesar să se constate că, în cursul procedurii în fața Curții, Comisia a recunoscut că societatea NBIM încetase să înregistreze ceea ce a fost denumit „temperatura Michelin” în fișele clienților și că era imposibil să se demonstreze un raport direct între această „temperatură Michelin”, pe de o parte, și obiective de vânzare și risturne, pe de altă parte. Comisia s-a limitat la observația că era foarte probabil să fi existat un raport indirect între „temperatura Michelin” și sistemul de risturne. Această afirmație, care nu este întemeiată pe nici un mijloc de probă și care este contestată de NBIM, nu este suficientă pentru a stabili că sistemul de risturne contestat este contrar articolului 86 în această privință.
- 78 Comisia susține că un sistem întemeiat pe obiective anuale exercită o presiune mare asupra distribuitorilor pentru a-i încuraja să se aprovizioneze de la același furnizor, din cauza nesiguranței distribuitorilor în ceea ce privește valoarea risturnelor și a riscului de a pierde o parte din risturnă în caz de nerealizare a obiectivului de vânzare, accentuată în această speță de absența transparenței sistemului și de faptul că reprezentanții comerciali ai societății NBIM au atras în mod corect atenția distribuitorilor asupra avantajelor eventuale ale unei ultime comenzi la sfârșit de an sau asupra consecințelor nerealizării obiectivelor.
- 79 NBIM a contestat existența unui raport de dependență a distribuitorilor față de ea și s-a referit mai ales la amplitudinea redusă a variațiilor risturnei în funcție de obiective, care sunt contrabalansate de avantajul că aceasta își poate planifica mai bine producția. Aceasta susține că funcționarea sistemului de risturne era bine cunoscută de toți distribuitorii ca urmare a practicării îndelungate, așa că nu poate fi vorba despre nesiguranța distribuitorilor în această privință. Sistemul de risturne contestat are ca obiectiv remunerarea cumpărării unor cantități crescânde de mărfuri. Interzicerea unui astfel de sistem ar însemna condamnarea întreprinderii dominante la un regres.
- 80 În acest sens, este necesar să se constate în primul rând că variațiile risturnelor de 0,2 la 0,4 % în funcție de realizarea obiectivului de vânzare, astfel cum au fost stabilite în cursul procedurii în fața Curții, sunt într-adevăr mici. Cu toate acestea, nu se pot aprecia efectele risturnei în cauză numai în baza procentului variațiilor corelate cu obiectivele.
- 81 Sistemul de risturne contestat era bazat pe o perioadă de referință anuală. Este inerent oricărui sistem de risturne acordate în funcție de cantitățile vândute în cursul unei perioade de referință relativ lungi faptul că, la sfârșitul acestei perioade, crește presiunea asupra cumpărătorului pentru a realiza cifra de cumpărături necesară pentru obținerea avantajului respectiv sau pentru a nu înregistra pierderea estimată pentru întreaga perioadă. În această speță, variațiile valorii risturnei în urma unei ultime comenzi, chiar dacă este de mică importanță, în cursul unui an se repercutează asupra marjei de profit a distribuitorului pentru vânzările de pneuri Michelin pentru vehicule grele din cursul anului. În aceste împrejurări, variațiile mici pot deja să exercite o presiune apreciabilă asupra distribuitorilor.
- 82 Acest efect este accentuat de diferențele mari existente între cota de piață a societății NBIM și cotele principalilor concurenți ai acesteia. Un concurent al societății NBIM care ar dori să

propună unui distribuitor un avantaj concurențial când face o comandă, în special la sfârșitul anului, trebuie să ia în considerare valoarea absolută a risturnei anuale a obiectivului societății NBIM și să stabilească o risturnă proprie, în termeni relativi în raport cu volumul mai redus al cumpărăturilor distribuitorului de la acest concurent, la un procent foarte mare. Prin urmare, concurenților le este greu, în pofida procentului aparent mic al risturnei societății NBIM în cauză, să compenseze pentru distribuitori avantajele sau pierderile care rezultă din realizarea sau nerealizarea obiectivelor societății NBIM.

- 83 În plus, lipsa de transparență a sistemului de risturne al societății NBIM, ale cărui reguli s-au schimbat în mai multe rânduri în cursul perioadei respective, precum și faptul că nici scara risturnelor, nici obiectivele de vânzare și risturnele conexe acestora nu erau comunicate în scris distribuitorilor, aveau ca efect faptul că aceștia se aflau într-o stare de nesiguranță și nu puteau în general să prevadă cu certitudine consecințele realizării sau nerealizării obiectivelor acestora.
- 84 Toți acești factori au contribuit la crearea unei situații în care distribuitorii erau expuși, în special la sfârșit de an, unei presiuni considerabile pentru realizarea obiectivelor de vânzare ale societății NBIM dacă doreau să evite riscul unor pierderi pe care concurenții le puteau cu greu compensa prin risturne pe care puteau să le propună chiar ei. Rețeaua proprie de reprezentanți comerciali îi permitea societății NBIM să reamintească această situație distribuitorilor, în orice moment, pentru a-i determina să solicite comenzi de la NBIM.
- 85 O asemenea situație poate împiedica distribuitorii să aleagă liber, în orice moment și în funcție de situația de pe piață, cea mai favorabilă dintre ofertele pe care le fac diverși concurenți și să aleagă alt furnizor fără să sufere vreun dezavantaj economic apreciabil. Aceasta restrânge astfel posibilitatea distribuitorilor de a face alegeri în ceea ce privește sursele de aprovizionare și îngreunează accesul pe piață al concurenților. Nici dorința de a vinde mai mult, nici dorința de a planifica mai bine producția nu ar putea justifica o asemenea restrângere a libertății de alegere și a independenței clientului. Prin urmare, raportul de dependență a distribuitorilor creat prin sistemul de risturne contestat nu se bazează pe niciun avantaj compensatoriu justificat din punct de vedere economic.
- 86 Prin urmare, se impune concluzia că făcându-i dependenți de ea pe distribuitorii din Țările de Jos prin sistemul de risturne descris anterior, NBIM a folosit în mod abuziv, în sensul articolului 86 din tratat, poziția sa dominantă pe piața pneurilor noi de rezervă pentru vehiculele grele. Prin urmare, trebuie să fie respins motivul invocat de reclamantă împotriva acestei constatări a Comisiei în decizia contestată.

d) Cu privire la discriminarea anumitor distribuitori

- 87 Prin al doilea capăt de cerere referitor la sistemul de risturne în general, reclamanta contestă constatarea Comisiei, conform căreia sistemul de risturne al societății NBIM implica în cazul distribuitorilor impunerea unor condiții inegale la prestații echivalente în sensul articolului 86 litera (c) prin faptul că se aplicau risturne diferite unor distribuitori aflați în situații asemănătoare. NBIM consideră că aceste risturne nu sunt discriminatorii, diferențele dintre valorile risturnelor diverșilor distribuitori rezultând din aplicarea unei scări a risturnelor în funcție de cumpărările globale ale distribuitorului de la NBIM în cursul anului precedent.
- 88 Pentru a justifica această constatare, Comisia s-a bazat, în cursul procedurii în fața Curții, pe o comparație între risturna percepută de diverși distribuitori și cantitățile anuale de pneuri pentru vehiculele grele cumpărate de aceștia, astfel că într-un tabel în care se precizează numărul de pneuri vândute dintre categoriile diferite de pneuri și care au beneficiat de risturne

de valori diferite în 1976, reliefând unele inconsecvențe și nereguli care ar reieși din aceste acte și care ar demonstra existența discriminărilor.

- 89 Cu toate acestea, reiese din cele menționate anterior cu privire la funcționarea sistemului de risturne că valoarea risturnei anuale variabile depindea, în primul rând, nu de numărul de pneuri pentru vehicule grele cumpărate de distribuitor, ci de cifra de afaceri a acestuia exprimată în pneuri Michelin din toate categoriile combinate. De asemenea, în cursul procedurii în fața Curții, Comisia a trebuit să recunoască faptul că a comis o greșală cu privire la unele informații din fișele clienților utilizate de NBIM pentru sistemul propriu de risturne. Nu se poate exclude faptul că acestea sunt tocmai împrejurările care explică inconsecvențele și neregulile pe care Comisia a crezut că le-a depistat în actele pe care le-a examinat.
- 90 Este adevărat că un sistem bazat pe obiective de vânzări individuale, stabilite sau convenite în fiecare an pentru fiecare distribuitor, implică în mod necesar anumite diferențe între valorile risturnelor acordate diferiților distribuitori la un număr egal de pneuri cumpărate, precum și că NBIM a recunoscut că nu a putut să aplice scara risturnelor în mod mecanic, întrucât unii distribuitori nu au acceptat o reducere automată a risturnei în urma unei scăderi a cifrei de afaceri. Cu toate acestea, nu s-a dovedit că asemenea tratamente inegale între diverși distribuitori sunt rezultatul aplicării unor criterii inegale și că nu sunt justificate de considerente comerciale legitime. Prin urmare, nu se poate deduce din aceasta existența unei discriminări între diverșii distribuitori din partea societății NBIM.
- 91 Prin urmare, se impune concluzia că totuși Comisia nu a reușit să demonstreze că sistemul de risturne contestat implica aplicarea unor risturne discriminatorii în cazul diverșilor distribuitori și că decizia contestată trebuie să fie anulată în măsura în care afirmă, la articolul 1 litera (a), că NBIM a încălcat dispozițiile articolului 86 atunci când a impus distribuitorilor niște condiții inegale la prestații echivalente.

2. Cu privire la risturna suplimentară din 1977

- 92 Reclamanta contrazice constatarea Comisiei în decizia contestată, și anume că NBIM a folosit în mod abuziv poziția sa dominantă prin acordarea, în 1977, a unei risturne suplimentare de 0,5 % la cumpărările de pneuri pentru camioane, autobuze, etc., în funcție de realizarea unui obiectiv de cumpărări de pneuri pentru autoturisme.
- 93 Comisia consideră că această risturnă suplimentară urmărea să îi determine pe distribuitori să facă un efort special pe piața pneurilor pentru autoturisme în scopul de a putea beneficia de un avantaj la vânzările de pneuri pentru vehicule grele. Aceasta reprezintă o tehnică comercială similară celei prevăzute la articolul 86 litera (d).
- 94 În opinia societății NBIM, Comisia s-a bazat pe o interpretare eronată a faptelor. Risturna suplimentară acordată în 1977 nu poate fi considerată o risturnă pentru pneuri pentru vehicule grele din moment ce era condiționată de realizarea unui obiectiv de vânzare pentru pneurile pentru autoturisme. NBIM contestă, de asemenea, faptul că acordarea acestei risturne suplimentare era condiționată de un obiectiv special, altul decât obiectivul stabilit în mod normal pentru vânzarea de pneuri pentru autoturisme.
- 95 În acest sens, trebuie remarcat în primul rând că, astfel cum reiese din explicațiile oferite de părți în cursul procedurii în fața Curții, NBIM practica, la vânzările de pneuri pentru autoturisme, un sistem de risturne similar celui folosit la vânzările de pneuri pentru vehicule grele. În cadrul acestui sistem, NBIM a crescut, în cursul anului 1977, cu 0,5 % valoarea

propusă ca risturnă anuală variabilă pentru fiecare distribuitor pentru vânzările de pneuri pentru autoturisme.

- 96 Se știe că în 1977, din cauza unei insuficiențe temporare, NBIM nu a fost în măsură să satisfacă cererea de pneuri pentru vehicule grele pe piața olandeză. Prin urmare, distribuitorii se aflau în imposibilitatea de a realiza obiectivele de vânzare de pneuri pentru vehicule grele. Acestea au fost împrejurările în care NBIM a acordat risturna suplimentară contestată.
- 97 Din considerentele precedente rezultă că independent de întrebarea dacă această risturnă suplimentară era sau nu condiționată de un obiectiv special mai ridicat și independent de întrebarea dacă această risturnă a fost anunțată la începutul anului sau abia în septembrie 1977, aceasta se încadrează în funcționarea risturnei anuale variabile la vânzarea de pneuri pentru autoturisme. Deși motivul societății NBIM pentru acordarea acestei risturne era de a compensa pierderile cauzate distribuitorilor de imposibilitatea societății NBIM de a le furniza cantitățile de pneuri pentru vehicule grele care să le permită realizarea obiectivelor lor de vânzări în acest domeniu, rămâne faptul că această risturnă era acordată la vânzările de pneuri pentru autoturisme, în funcție de un obiectiv în acest domeniu, și că era independentă de cantitatea vândută de pneuri pentru vehicule grele.
- 98 Rezultă că această risturnă nu poate fi considerată, astfel cum a considerat-o Comisia, o risturnă la vânzările de pneuri pentru vehicule grele. Prin acordarea acestei risturne, NBIM nu a făcut ca avantajul acordat la vânzările de pe o piață să depindă de realizarea unui obiectiv de vânzare pe o altă piață. Prin urmare, argumentul Comisiei, conform căruia comportamentul contestat seamănă cu o prestație condiționată în sensul articolul 86 litera (d), nu este întemeiat.
- 99 Prin urmare, se impune concluzia că totuși Comisia nu a reușit să demonstreze că prin acordarea risturnei suplimentare în 1977 NBIM a folosit în mod abuziv poziția sa dominantă pe piața pneurilor pentru vehicule grele și că articolul 1 litera (b) din decizia contestată trebuie să fie anulată.

IV — Efectul asupra comerțului dintre statele membre

- 100 Reclamanta contestă faptul că sistemul de risturne pe care îl practică poate să aducă atingere comerțului dintre statele membre, în sensul articolului 86 din tratat.
- 101 Comisia a susținut în decizia sa că ceilalți producători, ale căror posibilități de acces pe piața olandeză sunt reduse din cauza limitării libertății de cumpărare a distribuitorilor, au mare parte din unitățile lor de producție în alte state membre și că 25–28 % din pneurile pentru vehicule grele în concurență cu pneurile Michelin pe piața olandeză provin din alte state membre ale Comunității.
- 102 NBIM, sprijinită de guvernul francez, a afirmat că un comportament limitat la teritoriul unui stat membru nu poate să aducă atingere comerțului dintre statele membre. Argumentul Comisiei echivalează cu a presupune că se aduce atingere comerțului și că se bazează pe o analiză pur și simplu abstractă și teoretică. Comisia nu a demonstrat în mod concret că NBIM a avut un comportament care a adus atingere concurenței și a segmentat piața olandeză.
- 103 În acest sens, trebuie remarcat că atunci când deținătorul unei poziții dominante interzice concurenților accesul pe piață, este irelevant dacă acest comportament are loc numai pe teritoriul unui singur stat membru, din moment ce acesta poate să aibă repercusiuni asupra tendințelor comerciale și asupra concurenței pe piața comună.

104 În această speță, nu s-a contestat existența unor tendințe comerciale considerabile ca urmare a stabilirii unor concurenți importanți în alte state membre. Efectele sistemului de risturne asupra posibilităților de acces ale concurenților pe piața olandeză au fost deja examinate în contextul examinării caracterului abuziv al comportamentului societății NBIM. Pe de altă parte, trebuie reamintit că articolul 86 nu impune să se stabilească faptul că, într-adevăr, comportamentul abuziv a adus atingere comerțului dintre statele membre, ci să se stabilească dacă acest comportament poate să aibă un asemenea efect.

105 Din considerentele precedente rezultă că motivele prin care se contestă efectele asupra comerțului dintre statele membre cauzate de sistemul de risturne al societății NBIM nu sunt întemeiate.

V — Cu privire la stabilirea amenzii

106 Reclamanta contestă stabilirea amenzii afirmând că nu poate fi acuzată de intenție sau neglijență în ceea ce privește comportamentul contestat, dat fiind că îi era imposibil să prevadă o inversare a practicii administrative a Comisiei și a jurisprudenței Curții cu privire la reduceri. Aceasta solicită, ca o alternativă, o reducere a amenzii.

107 În acest sens, trebuie subliniat că faptele care justifică atât constatarea poziției dominante pe piață, cât și aprecierea sistemului de risturne contestat drept o folosire în mod abuziv a acestei poziții erau cunoscute de NBIM. Acest sistem a fost instituit cu intenție. Faptul că până în prezent nici Comisia și nici Curtea nu s-au pronunțat cu privire la un sistem de risturne având caracteristici identice sistemului contestat nu exonerează societatea NBIM de responsabilitate. În orice caz, având în vedere deciziile anterioare ale Comisiei și jurisprudența Curții, NBIM trebuia să prevadă că acest sistem va intra sub incidența domeniului de aplicare a articolului 86 din tratat.

108 Rezultă că a fost corectă opinia Comisiei că poate aplica societății NBIM o amendă în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

109 Valoarea amenzilor pe care Comisia poate să le aplice, în temeiul acestei dispoziții, este de minim 1 000 de unități de cont și maxim 1 000 000 de unități de cont, această din urmă valoare putând fi stabilită la 10 % din cifra de afaceri realizată în cursul exercițiului social precedent al întreprinderii în cauză. Pentru a stabili suma amenzii între aceste limite, dispoziția menționată prevede să se țină seama de gravitatea și de durata încălcării.

110 În ceea ce privește durata încălcării, părțile nu au contestat faptul că sistemul contestat a fost aplicat pe o perioadă cuprinsă între 1975 și 1980 cel puțin. Cu privire la argumentul societății NBIM, și anume că o acțiune mai rapidă din partea Comisiei ar fi putut reduce durata încălcării, este necesar să se ia în considerare dificultățile inerente informării în privința unui sistem de risturne care nu fusese stabilit în scris și ale cărui reguli erau prea puțin transparente. În aceste condiții, Comisia a fost îndreptățită să ia în considerare toată perioada pentru a stabili durata încălcării.

111 Pentru a stabili gravitatea încălcării, este necesar să se ia în considerare, după caz, un număr mare de elemente inclusiv dimensiunea și puterea economică a întreprinderii, care pot fi exprimate în cifra de afaceri globală a întreprinderii și în cota din această cifră care provine de la mărfurile care fac obiectul încălcării. Argumentele invocate de NBIM împotriva admisibilității luării în considerare a cifrei de afaceri sunt neîntemeiate, în orice caz. Pe de altă

parte, este de competența Curții, în temeiul competenței de fond în acest domeniu, să aprecieze faptele cauzei și tipul încălcării în cauză pentru a stabili valoarea amenzii.

- 112 În acest sens, este necesar să se constate că reproșurile formulate de Comisie împotriva risturnei suplimentare acordate în 1977 nu au trecut de examinarea Curții. Pe de altă parte, în ceea ce privește sistemul de risturne în general, reproșul principal al Comisiei a fost confirmat. Este adevărat că nu s-a dovedit caracterul discriminatoriu al acestui sistem și că amplitudinea variațiilor risturnei în funcție de obiectivele de vânzare era considerabil mai mică decât s-a menționat în decizia contestată. Comisia a trebuit să recunoască, în plus, că a interpretat în mod eronat fișele clienților folosiți de NBIM și nu a putut să își sprijine afirmația că obiectivele de vânzare stabilite de NBIM urmăreau să impună distribuitorilor cote crescânde de pneuri Michelin în totalul cifrei lor de afaceri. Cu toate acestea, deși aceste împrejurări pot conduce la stabilirea amenzii la un nivel mai redus decât cel stabilit de Comisie, gravitatea abuzului de poziție dominantă de către societatea NBIM nu a fost modificată, în esență, de acestea.
- 113 Prin urmare, este necesar să se stabilească valoarea amenzii ținând cont de constatarea faptului că, cu excepția risturnei suplimentare din 1977, sistemul de risturne a avut un efect negativ asupra liberei concurențe pe piața comună, care constituie unul dintre principiile fundamentale din tratat, chiar dacă variația risturnei era relativ mică și nu s-a dovedit aplicarea discriminatorie a sistemului. În aceste împrejurări, este corect să se stabilească o amendă de 300 000 ECUS, respectiv 808 758 guldeni olandezi.
- 114 Conform considerentelor precedente, este necesar să se anuleze atât articolul 1 litera (a) din decizia contestată în măsura în care aceasta constată că NBIM a impus distribuitorilor condiții inegale la prestații echivalente, cât și articolul 1 litera (b), referitor la risturna suplimentară din 1977. Amendă aplicată la articolul 2 din decizie trebuie să fie stabilită la 300 000 ECUS, respectiv 808 758 guldeni olandezi. Celelalte capete de cerere trebuie să fie respinse.

VI — Cu privire la cheltuielile de judecată

- 115 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care s-a solicitat acest lucru de partea care a câștigat. În conformitate cu articolul 69 alineatul (3), Curtea poate compensa cheltuielile de judecată total sau parțial, dacă fiecare parte cade în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere.
- 116 În această speță, fiecare parte, inclusiv intervenienta, a căzut în pretenții cu privire la unele dintre propriile capete de cerere. 36 Prin urmare, este necesar să se compenseze cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA

declară și hotărăște:

1) Anulează atât articolul 1 litera (a) din Decizia Comisiei din 7 octombrie 1981 (IV/29.491 — Bandengroothandel Frieschebrug BV/NV Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin — JO L 353, p. 33), în măsura în care acesta afirmă că NBIM a impus distribuitorilor de pneuri Michelin din Țările de Jos niște condiții inegale la prestații echivalente, cât și articolul 1 litera (b) din decizia citată.

2) Stabilește valoarea amenzii aplicate reclamantei la articolul 2 din decizia citată la 300 000 ECUS, respectiv 808 758 guldeni olandezi, a se plăti în guldeni olandezi.

3) Respinge celelalte capete de cerere din acțiune.

4) Fiecare parte, inclusiv intervenienta, își va suporta propriile cheltuieli de judecată.

Mertens de Wilmars	Koopmans	Bahlmann	Galmot
Pescatore	Mackenzie Stuart	O'Keeffe	Due
			Everling

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 9 noiembrie 1983.

Pentru grefier
H. A. Rühl
administrator principal

Președinte
J. Mertens de Wilmars